

Romos Mišių istorija (24)

EUCCHARISTIJA XX AMŽIUJE.

XX a., liturginis judėjimas pradėjo naują etapą. Visą XIX a. jis buvo pirmiausia palaikomas atskirų asmenų, vėliau – kelių vienuolynų. Pastarųjų darbu susižavėjo nemaža diocezinių kunigų ir pasauliečių, kurie drąsiai skleidė šias mintis savo aplinkoje. Šios idėjos patyrė nemažą pasipriešinimą iš kitos dvasininkų kategorijos, kuri atsainiai žiūrėjo į visas maldingumo ir apaštalavimo naujoves¹. Viskas pasikeitė, kai 1903 m. rugp. 4 d. popiežiumi buvo išrinktas Pijus X (Giuseppe Sarto), oficialiai tapęs liturginio atsinaujinimo rėmėju ir propaguotoju.

Popiežiaus Pijaus X sprendimai

Nuo pat savo pontifikato pradžios Pijus X siekė atstatyti autentišką grigalinį giedojimą. 1903 m. lapkr. 22 d. jis išleido dekretą *moto proprio* apie katalikų Bažnyčios liturginę muziką *Inter pastoralis sollicitudines* (ital. *Tra le sollicitudini*). Grigalinio giedojimo atstatymo darbą jis patikėjo Solemo abatijai Prancūzijoje. Liturginės muzikos požiūriu, tai vienas svarbiausių pontifikalinių dokumentų.

¹ Plg. Rousseau, O, *Histoire du mouvement liturgique*, (coll. Lex orandi 3), Paris, Cerf, 1945. p. 201–202. Tuo pat metu aktyviai reiškėsi ir „eucharistinis judėjimas“, prasidėjęs dar XIII a. ir sustiprintas po Tridento Susirinkimo. Šis judėjimas akcentavo realų Kristaus buvimą sakramente, atskirtą nuo eucharistinio vyksmo. Kadangi tikintieji Kristaus Kūną ir Kraują galėdavo priimi retai, tai jie į jį žvelgdavo ir komtempliuodavo, teikdami jam garbę Devintinių procesijose, prie Didžiojo ketvirtadienio altorėlių ar per Švč. Sakramento palaiminimą. Siekiant pasipriešinti laicizmui ir antiklerikalizmui, XIX a. gimė ir buvo kuriama daug eucharistinių iniciatyvų, kaip antai, nuolatinės adoracijos, atstatomosios adoracijos, 40 valandų adoracijos ir ypač eucharistiniai kongresai. Šių renginių metu pamažu buvo integruojama komunija, tačiau ji buvo suprasta ne kaip dalyvavimas atperkančiojo Kristaus akto atminime, o kaip asmeninis vaisto nuo išbandymų priėmimas. Eucharistinis judėjimas ir liturginis judėjimas buvo panašūs ir sykiu skirtingi. Pirmasis propagavo eucharistinį dvasingumą, o antrasis žvelgė į liturginį Eucharistijos šventimą. (plg. Haquin, A, « Liturgie, piété, dévotion dans le mouvement liturgique, in LMD 218, 1999/2. p. 108). (žr. Comby, J, *L'Eucharistie au XX siècle, le temps des « nouveaux »*, in *Eucharistia, encyclopédie de l'Eucharistie*, Paris, Cerf. 2004, p. 291–292.)

„Labiausiai mes trokštame, – teigia popiežius, – kad tikra krikščioniškoji dvasia vėl sužydėtų įvairiomis formomis ir išliktų pas visus tikinčiuosius. Todėl pirmiausia yra svarbu rūpintis šventovės šventumu ir verte, kur tikintieji galėtų semtis šios dvasios iš pirmųjų ir būtinų šaltinių, t. y. aktyviai dalyvaudami šventuose slėpiniuose ir viešoje bei iškilmingoje Bažnyčios maldoje.“

1905 m. gruodž. 20 d. popiežius išleido kitą dekretą apie „kasdienę komuniją“ *Sacra Tridentina Synodus*. Jame jis teigia:

„Jėzus Kristus ir Bažnyčia trokšta, kad visi tikintieji kasdien prisiartintų prie šventosios puotos. Susivieniję su Dievu per šį sakramentą, jie įgaus jėgų kovoti su savo aistromis, apsivalys nuo lengvų kalčių, kurios gali kilti kasdien ir galės išvengti sunkių klaidų, nuo kurių neapsaugo žmogiškas trapumas. Iš esmės pirmiausia tai darytina ne dėl to, kad būtų pašlovinas Dievas ar būtų pagerbta ir atsilyginta už dorybes.²“

Popiežius pasirėmė Tridento Susirinkimo doktrina (XXII ses. 6 sk.), Jono Evangelija (Jn 6, 59) ir „Tėve mūsų“ maldos kasdienės duonos prašymu pagal Bažnyčios tėvų aiškinimą. Iš šv. Augustino jis paėmė mintį, kad komunija teikia jėgų pažaboti aistras. Popiežius pasipriešino jancenistų doktrinai, kuri savo rigorizmu užkirto kelią komunijos priėmimui. Kasdienė komunija reikalauja iš tikinčiųjų tik būti malonės būklėje (neturėti mirtinos nuodėmės) ir turėti aiškų ketinimą (neiti komunijos iš įpročio ar tuštybės).

1910 m. rugpj. 8 d. Pijus X patvirtino dar vieną dekretą apie vaikų komuniją *Quam Singulari*. Kasdienė komunija lietė tiek suaugusius, tiek vaikus. Tačiau iškilo klausimas, nuo kurio amžiaus vaikai gali priimti komuniją. Buvo siūloma 12–14 metų. Popiežius patvirtino 7-erių metų amžių. Nebūtina, kad vaikas pilnai suprastų krikščionišką doktriną, bet vėliau jis turės mokytis viso katekizmo. Pakanka, kad vaikas mokėtų atskirti eucharistinę duoną nuo paprastos duonos.

Abiem dekretais apie komunijos priėmimą popiežius padarė galą jancenistų doktrinai, dėl kurios tikintieji liovėsi priėmę komuniją. Nuo šiol komunija vėl tapo normali Mišių ir krikščioniško gyvenimo dimensija. Tačiau teologai pastebi, kad šiuose dekretuose pasimato teologinių silpnųjų. Komunija šiek tiek atskirta nuo Eucharistijos slėpinio, kaip liturginio vyksmo. Griežtos eucharistinio pasninko taisyklės vertė priimti komuniją per rytines mišias ir neteikiama per didžiąsias Mišias. Be to, komunija ir toliau duodama ne Mišių metu³.

² *L'Euchariste dans l'enseignement des papes*, Solesmes, 1982, t. V p. 175.

³ Plg. Comby, J, *op cit.* p. 294.

Liturginis judėjimas Belgijoje

Liturginiam Pijaus X darbui buvo lemta plėstis. Popiežiaus iniciatyva rado atgarsį Liuvene „Cezario Kalno“ benediktinų abatijoje, kurioje liturginis judėjimas pradėjo naują etapą, įgaudamas pastoracinę kryptį. Šios krypties įkvėpėjęs buvo vienuolis benediktinas Lambertas Boduenas (Lambert Beauduin), 1906 m. įstojęs į „Cezario Kalno“ vienuolyną. Jau sekančiais metais po įstojimo jis pasiūlė liturginę programą vienuolynuose pagal tris punktus: 1) Pažadinti geresnį liturgijos pažinimą, 2) dvasinis gyvenimas turi semtis įkvėpimo iš liturgijos ir 3) imtis liturginio apaštalavimo parapijose⁴.

Šias mintis Lambertas Boduenas galėjo išsakyti 1909 m. Malines'o katalikiškų darbų kongrese. Jo pranešimas, pasivadinęs „Tikroji Bažnyčios malda“ buvo itin entuziastingai priimtas. Pasirėmęs Pijaus X raginimais ir sprendimais, Lambertas tvirtino, kad liturgija yra tikroji Bažnyčios malda. Ji sukuria saitus tarp krikščionių ir joje randamas pilnas religinis mokymas. Boduenui liturgija jau nebebuvo tik kunigams skirtas reikalas, bet bendras visų pakrikštytųjų veiksmas. Daugiau nei gražias ceremonijas, jis akcentavo liturgiją, kaip dvasinio gyvenimo šaltinį. Jo manymu, liturginis vyksmas neturi būti nuo pasaulio atitolęs veiksmas, vykstantis bažnytinėje erdvėje, bet jis turi būti kasdienio šeimų gyvenimo pamatas⁵.

Giliai įkvėptas Malines'o kongrese vykusios Bodueno paskelbto pranešimo istorikas G. Kurthas šitaip išsireiškė:

„Mano galva, viena iš priežasčių, kodėl žmonės nesupranta religijos yra ta, kad jie nesupranta liturgijos [...] reikia vėl suteikti tikintiesiems galimybę ją pažinti ir pamilti slėpinius, kurie švenčiami ant altoriaus; įduoti jiems į rankas mišiolėlį, kurį pakeitė tiek daug vulgarių ir vidutiniškų knygų, yra tikrasis būdas mokyti juos religijos, išlaikyti šventovėje tuos, kurie ją dar lanko ir sugrąžinti tuos, kurie ją apleido⁶.“

Pabaigoje šis kongresas padarė kelis pasiryžimus: 1) sudaryti mišiolėlį ir jį paskleisti kaip maldingumo knygą ir išplatinti integralų Mišių bei mišparų tekstą kiekvienam sekmadieniui su

⁴ Plg. Comby, J, *op. cit.* p. 295. Popiežius Pijus X savo dekretais sukūrė palankią dirvą liturginiam judėjimui virsti populiariu judėjimu. 1903 m. jis nukaldino *participatio actiosa* ištarmę, kuri reiškia aktyvų dalyvavimą šventuose slėpiniuose ir viešoje bei iškilmingoje Bažnyčios maldoje. Ši ištarmė tapo pagrindiniu liturginio judėjimo žodžiu, o vėliau – hermeneutiniu Vatikano II Susirinkimo konstitucijos apie liturgiją raktu. Popiežiaus veiksmai ir kai kurių vienuolynų intuicija kilo iš skirtingų pozicijų, bet popiežius suteikė judėjimui sparnus, netiesiogiai pripažindamas kai kurias jo intuicijas. (žr. Klöckener, M, « La dynamique du mouvement liturgique. Points communs et différences théologiques et spirituelles », La Maison-Dieu, 260, 2009/4, p. 78.)

⁵ Siekdamas įgyvendinti šiuos tikslus, Boduenas troško atverti liturgijos turtus tikinčiųjų masėms. Jis išleido mišiolėlius ir liturginių valandų knygeles, kasmet organizavo seminarus ir rekolekcijas bei įsteigė periodinį leidinį. Plg. Klöckener, M, *op. cit.*, p. 79.

⁶ Plg. Rousseau, O, *op. cit.*, p. 222.

vertimu. 2) stengtis, kad visas žmonių maldingumas taptų labiau liturgiškas: Rečituoti kompletus kaip vakaro maldą, dalyvauti didžiosiose parapijos mišiose ir mišparuose, pasiruošti komunijai, atstatyti senas liturgines tradicijas; 3) kuo daugiau ir kuo kokybiškiau skleisti grigalinį giedojimą pagal Pijaus X troškimą⁷.

Lambertas Boduenas itin stipriai išskėlė kolektyvinę liturgijos dimensiją ir pasipriešino liturginiam individualizmui. Jo mokyme viskas kreipė į bažnytinę ir unitarinę elgseną – tiek liturgijoje, tiek dvasingume, tiek vienuoliškoje laikysenoje⁸. Savo veikale „Liturginis pamaldumas“ (*La Piété liturgique*) jis teigia:

„Savo piligriminėje kelionėje, krikščionis nėra vienas savajame „aš“. Dievas norėjo kai ko kito, nei individualūs garbintojai, kurių kiekvienas eina savo keliu⁹.“

Kiek toliau jis tvirtina:

„Komunikuojančios šilumos nebėra mūsų liturginėse sueigose. Jose tikintieji nuobodžiauja. Jie į jas ateina iš pareigos ir skuba išeiti. Viskas jų laikysenoje rodo, kad jų mintys yra kitur. Jie nebesimeldžia¹⁰ [...] „Katalikas iš esmės yra regimo organizmo narys. Todėl religinis individualizmas yra labiausiai prieštaraujanti samprata katalikybei. Per pilnai išgyventą liturgiją, krikščionys vis labiau suvokia antgamtinę brolybę ir savo vienybę mistiniame Kristaus Kūne¹¹.“

⁷ Plg. Rousseau, O, *op. cit.*, p. 222.

⁸ Plg. Beauduin, L, „La liturgie : Définition-hiérarchie-Tradition », *Les Questions liturgiques et paroissiales*, t. 29, 1948, p. 123–144.

⁹ Beauduin, L, „La Piété liturgique”, Paris, Fides, 1914, p. 33.

¹⁰ Ten pat. p. 36–37.

¹¹ Ten pat. p. 35. Šis troškimas atnaujinti socialinę Eucharistijos dimensiją 1913–1914 m. sukėlė kontroversiją tarp benediktinų ir jėzuitų. Maredsous vienuolis Mauricijus Festugiere’as savo knygoje „Liturgija – ieškojimas sintezės“ paaiškino, kad liturgijos nuosmukis prasidėjo XIII a. pab. ir labiausiai sustiprėjo XVI a, kai gimė Jėzaus Draugija, neprisiėmusi liturginių valandų maldos ir per dvasinių pratybų praktiką sustiprinusi religinį individualizmą. Ši kritika sukėlė didelę polemiką tarp jėzuitų palaikomos asmeninės religijos, orientuotos į eucharistinį pamaldumą ir benediktinų skelbtos liturginės socialinės religijos. Ir pats Boduenas manė, kad Dvasinės Ignaco pratybos žvelgia daugiau į žmogų nei į Dievą, daugiau į psichologiją nei į išganyto slėpinį ir šitaip atveria kelią daugiau individualizmui nei bažnytiniam tikėjimui. Lambertas net stipriai sukritikuoja vieną Jėzaus Draugijos narį, sakydamas, kad „visas šv. Ignaco metodas, paimtas kaip krikščioniško maldingumo pamatas, griaua katalikišką, tad ir universalią, dvasią“. (L. Beauduin au Père F. de Montrichard, Mont-César, 13 fevrier 1913, Archives d’Amay-Chevetogne, Lambert Beauduin, 12/22.) Apie kontroversiją žr. J.j Navatel, „L’apostolat liturgique et la piété personnelle », études t. 137, 1913.) 1914 m. Lambertas Boduenas išleido knygą „Bažnyčios maldingumas“, kuri užsklendė kontroversiją. Autorius knygoje itin akcentavo būtinybę pažadinti tikinčiųjų autentišką liturginį gyvenimą. Padaryti, kad sekmadienis būtų gyvybę teikiantis veiksmas. (Plg. Comby, J, *op. cit.* p. 295.)

Iš idėjų į praktiką

Iš Belgijos liturginis judėjimas ėmė greitai sklirti į kitas šalis. Jau 1920 m. jis palietė beveik visą Europą ir net kitus kontinentus. Buvo leidžiami kasdienio naudojimo mišiolėliai, turėję didelį pasisekimą iki Vatikano II Susirinkimo. Prancūzijoje ėmė kitaip žiūrėti ir jėzuitai, kviesdami jaunimą dalyvauti Mišiose dialogo forma. Į kunigo kreipinius jau raginami atsiliepti net tik patarnautojai, bet ir visi tikintieji. Visi turi garsiai giedoti „Tikiu Dievą..“ ir per visas bendrąsias Mišių giesmes.

Tarpukaryje liturginis judėjimas labai suintensyvėjo Vokietijoje. Vienuolynų aplinkoje atliktos istorinės ir teologinės liturgijos studijos skatino Eucharistijos celebravimo atnaujinimą daugelyje vietų. Pagrindiniu liturginio atsinaujinimo centru tapo „Maria Laach“ benediktinų abatija, pradėjusi leisti periodinį leidinį „Ecclesia orans“. Pirmasis šios serijos leidinys „Liturgijos dvasia“ (1918), kurį parašė Romanas Guardinis, patyrė didžiulį pasisekimą tarp studentų. Netrukus iškilo kita svarbi figūra, benediktinas Odo Caselis (1884–1948), atlikęs daugelį išliekančios vertės studijų liturgijos istorijos ir teologijos srityse. Tarp garsiausių jo darbų laikoma „Viešpaties atminimas ankstyvosios krikščionijos liturgijoje“ (1918) ir „Kulto slėpinys krikščionijoje“ (1932). Austrijos erdvėje intensyviai veikė reguliarusis kanauninkas Pijus Parschas (1884–1954), parašęs svarbų veikalą „Liturginių metų vadovas“ (1935–1936).

Visi šie istoriniai ir teologiniai darbai vedė prie sekmadienio liturgijos parapijose atnaujinimo. Pijus Parschas nedidelėje Vienos (Austrija) bažnyčioje surinko grupelę tikinčiųjų aplink altorių. Aukojantis kunigas atsisuko į sueigą. Visos bendros giesmės, kaip antai Įžangos giemė, *Kyrie*, *Gloria*, atliepamosios psalmės ir *aleliuja* jau alternuojamos tarp choro ir visų tikinčiųjų. Paskaičius lotyniškai pradžios maldą, vienas iš skaitovų ją skaito vietine kalba ir kunigas užbaigia lotyniškai. Skaitiniai skaitomi ar giedami jau vokiškai. Evangeliją pirmiausia kunigas skaito pusbalsiu lotyniškai, po to, su evangelijų knyga iškilmingai eina prie ambono ir jau skaito garsiai vokiškai. Atnašų procesijos metu, atnešama eucharistinė duona ir vynas bei gamtos dovanos karitatyviniams bendruomenės poreikiams¹².

Antrasis pasaulinis karas

Laikas nuo antrojo pasaulinio karo iki Vatikano II Susirinkimo konkrečiose patirtyse, egzegezės, istorijos ir teologijos darbuose apie liturgiją ir ypač apie Eucharistiją, buvo pats turtingiausias. Karo laikotarpiu, užimtų zonų kariai, įkaitai ir tremtiniai atsidūrė išskirtinėse situacijose. Kai kuriuose kalinių lageriuose imta švęsti tokią sekmadienio liturgiją, kurią jau turėjo

¹² Plg. «Méthode pour un travail de liturgie populaire», in La Maison-Dieu, 7 (1946), 74–93.

liturginio judėjimo animuojamos parapijos. Koncentracijos stovyklose Eucharistija negalėjo būti švenčiama viešai.

Šios aplinkybės įnešė tam tikrą rubrikų reliatyvumą. Imta kitaip žiūrėti į Mišių laiką, eucharistinį pasninką, liturginius drabužius, kulto daiktus. Eucharistijos šventimo metu vietoj taurės naudotas paprastas puodelis, konsekruotos Ostijos buvo slapta nešiojamos degtukų dėžutėse ar piniginėse¹³. Yra išlikę nemažai jaudinančių tokių Mišių liudijimų. Antai vienas dalyvis liudija:

„Įvyko mūsų tikėjimo ir mūsų meilės supaprastinimas. Kanonų teisė, liturgija – visa tai apleidome iš būtinybės. Apleidome architektūrą, kurios maldingumas ir pagarba per amžius supo Kristaus Kūną [...] Ir mes turėjo vien tik šį Kūną, tarsi jis būtų nuogas. Mes turėjome Kristų, kurį daugelis iš mūsų lieté savo rankomis¹⁴.“

Eucharistijoje krikščionys rado drąsos gyventi ir priešintis. Šiuo metu buvo aukojama daugybė Mišių dialogo forma kariams.

Br. Lukas Skroblas OSB

Bibliografija

- Beauvain, L, „La liturgie : définition-hiérarchie-tradition », *les questions liturgiques et paroissiales*, t. 29, 1948, p. 123–144.
- Beauvain, L, „La piété liturgique”, Paris, Fides, 1914.
- Beauvain au père F. de Montrichard, Mont-César, 13 février 1913, archives d’amay-chevetogne, Lambert Beauvain, 12/22.
- Comby, J, *L’Eucharistie au XX siècle, le temps des « renouveaux »*, in *Eucharistia*, encyclopédie de l’Eucharistie, Paris, Cerf. 2004, p. 291–312.
- Gelin, J, nürnberg, 1943–1945, *l’expérience d’un prêtre-ouvrier*, le petit-clamart, 1946.
- Haquin, A, « *liturgie, piété, dévotion dans le mouvement liturgique* », in *la Maison-Dieu*, 218, 1999/2. p. 99–115.

¹³ Plg. Comby, J, *op. cit.* p. 299.

¹⁴ Gelin, J, nürnberg, 1943–1945, *L’expérience d’un prêtre-ouvrier*, le petit-clamart, 1946.

- Klöckener, m, « La dynamique du mouvement liturgique. Points communs et différences théologiques et spirituelles », *La Maison-Dieu*, 260, 2009/4, p. 78.
- Parsch. P. « Méthode pour un travail de liturgie populaire », in *La Maison-Dieu*, 7 (1946), 74–93
- Rousseau, o, „Histoire du mouvement liturgique“, (coll. *Lex orandi* 3), Paris, Cerf, 1945.
- *L'Euchariste dans l'enseignement des papes*, Solesmes, 1982, t. V p. 175.